

клієнти виробників і продавців алкоголю. І при цьому абсолютно не важливо, з чого вони будуть починати, з слабоалкогольних напоїв, з пива, з вина – головне, щоб почали. А потім, звичка виникне сама собою і масова культура поглине нового потенційного алкоголіка. З кожним поколінням проблема стає більш серйозною, бо до інших проблем узалежненої від алкоголю сім'ї додається неможливість мати дітей і існуючі у зв'язку з цим постійні сімейні конфлікти, розлучення та інші негативні наслідки. Таким чином, іще в 90-ті роки ХХ ст. більшість вітчизняних кримінологів вважали, що вживання алкоголю не може бути причиною злочину, крім випадку, коли йдеться про особу алкоголіка, який зазнає особистісних змін у зв'язку з психічною хворобою, якою є алкоголізм. На сьогоднішньому етапі розвитку нашого суспільства необхідно переглянути зазначені позиції, бо зараз саме вживання алкоголю населенням, причому, йдеться про будь-які напої (пиво, вино – особливо), є безпосередньою глибинною причиною великого числа злочинів, що відносяться кримінологами до групи сімейно-побутових, насильницьких та інших, у зв'язку з тим, що, як мінімум, психологічна залежність від алкоголю передається молодому поколінню у спадок від батьків.

УДК 348.98

Левицька Л.В.,

к.ю.н., доцент

головний консультант Інституту законодавства

Верховної Ради України, м. Київ

ЕФЕКТИВНІСТЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ : ПИТАННЯ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Необхідність дослідження проблем, пов'язаних із здійсненням державної політики забезпечення законності і правопорядку в країні, охорони прав і свобод людини і громадянина, закріплених Конституцією України зумовлено підвищенням ролі права в процесі соціального регулювання.

З огляду на те, що кримінальний закон завжди продукується реальними потребами суспільства в кримінально-правовій забороні і більш-менш адекватно відображає їх у нормах закону (є соціально обумовленим), зміни соціально-політичних, економічних умовах життя суспільства і держави зумовлюють необхідність подальшого реформування кримінального законодавства України у напрямку демократизації, гуманізації, посилення захисту прав і свобод людини відповідно до вимог міжнародних правових актів і зобов'язань держави перед європейським та світовим співтовариством.

Ефективне застосування закону значною мірою залежить від точності наведених у ньому положень та формулювань, чіткості термінів та понять. Особливо, коли йдеться про використання норм кодексів, які є основними та визначальними у регулюванні правовідносин певної галузі, якими, зокрема, є Кримінальний кодекс. Саме тому, до пріоритетних завдань законодавчої діяльності Верховної Ради України шостого скликання належать питання вироблення єдиного підходу зако-

нодавця щодо закріплення кримінально-правових дефініцій в кодексі, оскільки роз'яснення максимально необхідної кількості термінів, сприятиме не лише успішному виконанню завдань кримінального права, а й більш надійному захисту прав і законних інтересів людини і громадянина, слугуватиме дотриманню основних конституційних та кримінально-правових принципів.

У чинному кримінальному законі спостерігається тенденція до зростання кількості банкетних норм, які передбачають відповідальність за посягання на ті чи інші суспільні відносини. Застосування статей з такими диспозиціями викликає певні труднощі на практиці. Зокрема, до невирішених питань належать: можливість зворотної сили в часі тих правових джерел, до яких відсилає банкетна диспозиція статті Кримінального кодексу України; наслідки юридичної помилки щодо злочинів, передбачених такими диспозиціями; необхідність посилання в процесі кримінально-правової кваліфікації на відповідні структурні елементи джерел права, до яких відсилає банкетна диспозиція статті кримінального закону. Вочевидь, що саме Загальна частина кримінального закону України, будучи ніби своєрідним математичним «спільним знаменником», який винесений за межі конкретних складів злочинів, передбачених Особливою частиною, одночасно складає з Особливою частиною єдину систему кримінально-правових норм, а тому й повинна найбільш точно визначати загальні засади кримінальної відповідальності.

До порядку денного сьомої сесії Верховної Ради України шостого скликання включено декілька законопроектів, що стосуються удосконалення окремих кримінально-правових інститутів. Зокрема: проекти Законів України “Про внесення змін до статей 78 і 79 Кримінального кодексу України (щодо звільнення від відбування покарання з випробуванням)” (реєстр. № 6232 від 29.03.2010 р.); “Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо підроблення документів, печаток, штампів та бланків)” (реєстр. № 6308 від 14.04.2010 р.); “Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за завідомо неправдиве показання та відмову від давання показань” (реєстр. № 4224 від 30.04.2009 р.) тощо.

За результатами аналізу вказаних Законопроектів доводиться констатувати, що окремі проблеми його удосконалення залишаються невирішеними та не втрачають актуальності.

1. А саме, потребують удосконалення норми Загальної частини КК України в частині викладення загальних засад кримінальної відповідальності з використанням банкетних вказівок. Яз цією метою доцільно: 1) прямо визначити у Загальній частині обов'язковий правомірний характер охоронюваних кримінальним законом відносин; 2) врегулювати питання зворотної сили в часі нормативних приписів інших галузей права, до яких відсилає банкетна диспозиція в статті КК України; 3) визначити правові наслідки юридичної помилки щодо злочинів, які передбачені статтями з банкетними диспозиціями, та правила кримінально-правової кваліфікації таких діянь.

2. 3 метою уникнення правозастосовних проблем, пов'язаних із різним тлумаченням норм Загальної частини КК України, видається доцільним:

- ч.1 ст. 1 Кримінального кодексу України викласти в такій редакції:
“Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони правопорядку: прав і свобод людини і громадянина, власності,

громадського порядку та громадської безпеки, довілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам”;

- доповнити розділ IX “Звільнення від кримінальної відповідальності” Загальної частини КК України статтею 48-1 такого змісту: “Прийняття, зміна, скасування законів та інших підзаконних нормативно-правових актів, до яких відсилають бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини цього Кодексу, у зв’язку з чим пом’якшується або скасовується відповідальність особи, є підставою для пом’якшення відповідальності або звільнення особи від кримінальної відповідальності”.

УДК 343.37:336.22

Марчук Р.П.

к.ю.н., доцент,

Національна академія державного управління
при Президентіві України, м. Київ

ВЗАЄМОДІЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ ТА ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

При розслідуванні податкових злочинів досить часто виникають питання, для вирішення яких потрібне використання широкого кола економічних, криміналістичних, психологічних, медичних знань, а також даних з інших галузей людської діяльності. У криміналістиці як науці про розслідування злочинів такі знання називають спеціальними.

Зупинимось більш детально на залученні у процес розслідування податкових злочинів спеціальних криміналістичних знань. Адже, не зважаючи на те, що на сьогоднішній день проблематиці боротьби із порушеннями у сфері оподаткування присвячено чимало наукових праць, у цих роботах питання використання спеціальних знань висвітлено ще недостатньо.

По-перше, виходячи з вищесказаного, спеціальні знання можуть використовуватися безпосередньо слідчим.

По-друге, слідчий може звертатись по допомогу до відповідних фахівців. Отже, під час розслідування він повинен з ними взаємодіяти.

Слідчий може використовувати знання будь-яких фахівців, не лише працівників експертних підрозділів. Разом з тим, практика розслідування кримінальних справ свідчить про те, що працівники податкової міліції звертаються перш за все з даного питання до установ системи міністерства юстиції та міністерства внутрішніх справ. Причому, частіше – до фахівців експертно-криміналістичної служби МВС. То ж звернемо нашу увагу на взаємодію слідчих податкової міліції із співробітниками експертно-криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ. Розглянемо, як вона відбувається та як повинна здійснюватися.

1. Працівники податкової міліції призначають експертизи та просять провести дослідження із судового почеркознавства та технічного дослідження документів. Значно рідше зустрічаються дослідження з галузі дактилоскопії, а також трасології (хоча трапляються випадки призначення експертизи plomb та контрольно-запи-